

УДК 351.77: 614.2

[https://doi.org/10.32689/2708-7530-2020-6\(6\)-117-123](https://doi.org/10.32689/2708-7530-2020-6(6)-117-123)

Криничко Лілія Романівна кандидат медичних наук, здобувач кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування, Державний університет «Житомирська політехніка», вул. Чуднівська, 103, м. Житомир, 10000, e-mail: krynychkoliliia@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2067-9925>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВРЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Анотація. Сфера охорони здоров'я знаходить на перетині соціально-економічних інтересів різних учасників суспільних відносин. Інтереси учасників соціально-економічних відносин є різноманітними, іноді навіть суперечать одне одному. Саме тому, на державу покладається функція гармонізації інтересів та врегулювання соціального конфлікту. Це особливо важливо в контексті забезпечення національної безпеки держави, адже охорона здоров'я є ключовим елементом соціальної сфери і становить особливий інтерес для забезпечення економічної безпеки країни як визначальний фактор якості життя і людського капіталу.

Держава повинна визнати науково обґрунтовану концепцію сталого розвитку національної системи охорони здоров'я пріоритетною, поряд з розвитком економічної, політичної і національної безпеки. При вивченні соціально-економічних інтересів учасників суспільних відносин, зазвичай використовують інституційну теорію дослідження суспільних явищ.

Вивчення економічних інтересів через соціальні інститути та інституції дозволило ідентифікувати інтереси як окремої людини так і соціальних агентів та держави. Проаналізовано складові інтересів стейкхолдерів системи охорони здоров'я. Основна функція держави полягає в налагодженні соціального консенсусу через врегулювання конфлікту інтересів.

Доведено, що державна політика в сфері охорони здоров'я має врахувати усі аспекти суспільного життя та відповідати іншим видам державної політики, зокрема: екологічної, економічної, промислової та іншим. Важливе значення для державної політики є врегулювання конфлікту інтересів між інституційними суб'єктами системи охорони здоров'я як в частинні державної так і в частинні приватної медицини. В цілому державна політика в сфері охорони здоров'я має бути направлена на дотримання конституційного права людини на здоров'я та забезпечення національних інтересів.

Ключові слова: система охорони здоров'я, державна політика, національна

безпека, стейкхолдери, конфлікт інтересів.

Krynychko Lilia Romanivna Candidate of Medical Sciences, Candidate of the Department of Economic Security, Public Administration and Administration, Zhytomyr Polytechnic State University, Chudnivska St., 103, Zhytomyr, 10000, e-mail: krynychkoliliia@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2067-9925>

PUBLIC POLICY AS A TOOL FOR SETTLEMENT OF HEALTH STAKEHOLDERS 'INTERESTS

Abstract. The field of health care is at the intersection of socio-economic interests of various participants in public relations. The interests of participants in socio-economic relations are diverse, sometimes even contradictory. That is why the state is entrusted with the function of harmonizing interests and resolving social conflict. This is especially important in the context of ensuring the national security of the state, because health care is a key element of the social sphere and is of particular interest to ensure the economic security of the country as a determining factor in the quality of life and human capital.

The state must recognize the scientifically based concept of sustainable development of the national health care system as a priority, along with the development of economic, political and national security. When studying the socio-economic interests of participants in public relations, usually use the institutional theory of the study of social phenomena.

The study of economic interests through social institutions and institutions allowed us to identify the interests of both the individual and social agents and the state. The components of the interests of health system stakeholders are analyzed. The main function of the state is to establish social consensus through the settlement of conflicts of interest.

It is proved that the state policy in the field of health care should take into account all aspects of public life and correspond to other types of state policy, in particular: ecological, economic, industrial and others. It is important for public policy to resolve conflicts of interest between institutional actors in the health care system, both public and private. In general, public health policy should be aimed at respecting the constitutional human right to health and ensuring national interests.

Keywords: health care system, public policy, national security, stakeholders, conflict of interest.

Постановка проблеми. Важливою складовою при розробці державної політики в соціальній сфері є формування механізмів налагодження соціального

консенсусу. Соціальний консенсус в системі охорони здоров'я стає можливим за умови, що державна політика враховує інтереси усіх зацікавлених осіб. Відповідно на сьогодні особливо важливим є оцінка інтересів різних стейкхолдерів та визначення точок їх перетину та виникнення конфлікту. В цілому узгодження інтересів різних стейкхолдерів в результаті дозволить виявити інноваційні вектори щодо розробки механізмів формування та реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ідентифікації проблеми та позицій щодо розвитку державного управління в сфері охорони здоров'я були розкриті в працях таких вчених: Радиш Я.Ф., Бугайцов С.Г., Ярош Н.П., Рингач Н.О, Банчук М.В., Клименко О.В., Надюк З.О., Курило Т.М., Рудий В.М., Мартинюк О.І., Лещенко В.В., Паращич І.М., Буравльов Л.О., Бедрик І.О., Ляховченко Л.А., Торбас О.М., Васюк Н.О., Корольчук О.Л., Висоцька Т.Є., Білоус І.В., Дудка В.В., Кузьмінський П.Й., Жилка К.І., Фірсова О.Д., Кризина Н.П., Мокрецов С.Є., Коваленко Т.Ю., Білінська М.М., Джафарова Д.М., Фуртак І.І., Пітко Я.М., Дуб Н.Є., Фільц Ю.О., Штогрин О.П., Юристовська Н.Я., Шегедин Я.Ю., Шевчук В.В., Вовк С.М., Карлаш В.В., Устимчук О.В., Галацан О.В., Котляревський Ю.О., Кравченко Ж.Д., Лермонтова Ю.О.

Мета статті – дослідження державної політики як інструменту врегулювання інтересів стейкхолдерів системи охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу. «Охорона здоров'я є галуззю держави, метою якої є організація і забезпечення доступного медичного обслуговування населення, до складу якої входять поліклінічні заклади, дитячі лікарні, санітарно-епідеміологічні установи, науково-дослідні медичні установи, санаторно-курортні заклади, лікарні та спеціалізовані лікарняні заклади, будинки дитини, вищі медичні навчальні заклади, регіональні органи управління охороною здоров'я, інші заклади охорони здоров'я. Метою галузі є підтримка здоров'я нації» [1].

Державне управління в сфері охорони здоров'я займає ключову роль. І в даному випадку погоджуємося із вітчизняними вченими: «Як об'єктивна реальність управління є суспільним явищем, притаманним усім країнам на будь-яких етапах людської цивілізації. За часом виникнення управління передують виникненню перших державних утворень. Основні риси владно-розпорядчої діяльності характерні ще для історичних періодів первісної доби, коли основою влади були кровна родинність, традиції, звичаї, вірування племені. Адже вже на той час головним завданням влади (глави роду чи старійшини) було життєзабезпечення племені, а соціальні цінності полягали в задоволенні інтересів більшості громади у цілому. Тому генезис у соціальних спільнотах розглядається як історичне виокремлення особливого виду діяльності з групової сумісної праці людей» [2, с. 8]. Отже, система державного управління в сфері охорони здоров'я має

забезпечити врахування інтересів різних учасників суспільних відносин, та в першу чергу інтересів суспільства загалом.

Сфера охорони здоров'я знаходить на перетині соціально-економічних інтересів різних учасників суспільних відносин. Інтереси учасників соціально-економічних відносин є різноманітними, іноді навіть суперечать одне одному. Саме тому, на державу покладається функція гармонізації інтересів та врегулювання соціального конфлікту. Це особливо важливо в контексті забезпечення національної безпеки держави, адже «Охорона здоров'я є ключовим елементом соціальної сфери і становить особливий інтерес для забезпечення економічної безпеки країни як визначальний фактор якості життя і людського капіталу. Держава повинна визнати науково обґрунтовану концепцію сталого розвитку національної системи охорони здоров'я пріоритетною, поряд з розвитком економічної, політичної і національної безпеки» [3, с. 18].

При вивченні соціально-економічних інтересів учасників суспільних відносин, зазвичай використовують інституційну теорію дослідження суспільних явищ. Це дозволяє при дослідженні врахувати інтереси усіх соціальних інституцій та виробити державну політику в сфері охорони здоров'я, яка б дозволила уникнути як конфлікту інтересів так і інституційних пасток. Адже, якщо уважно прослідкувати провал будь-якої реформи, в тому числі в сфері охорони здоров'я, його причиною завжди буде зіткнення соціально-економічних інтересів різних учасників суспільних відносин.

Вивчення економічних інтересів через соціальні інститути та інституції дозволяє ідентифікувати інтереси як окремої людини так і соціальних агентів та держави. Варто зауважити, що держава окрім того, що є носієм соціально-економічних інтересів, виступає також інструментом врегулювання конфлікту інтересів. Особливо важливим є налагодження соціального консенсусу в сфері охорони здоров'я через врегулювання соціально-економічних інтересів різних учасників суспільних відносин.

Стейкхолдерами державної політики в сфері охорони здоров'я є:

- людина як користувач послуг в сфері охорони здоров'я;
- суб'єкти господарювання як користувачі трудових ресурсів, які є носіями громадського здоров'я;
- держава як носій національних інтересів та регулятор розвитку системи охорони здоров'я;
- реалізатори послуг в сфері охорони здоров'я (заклади охорони здоров'я).

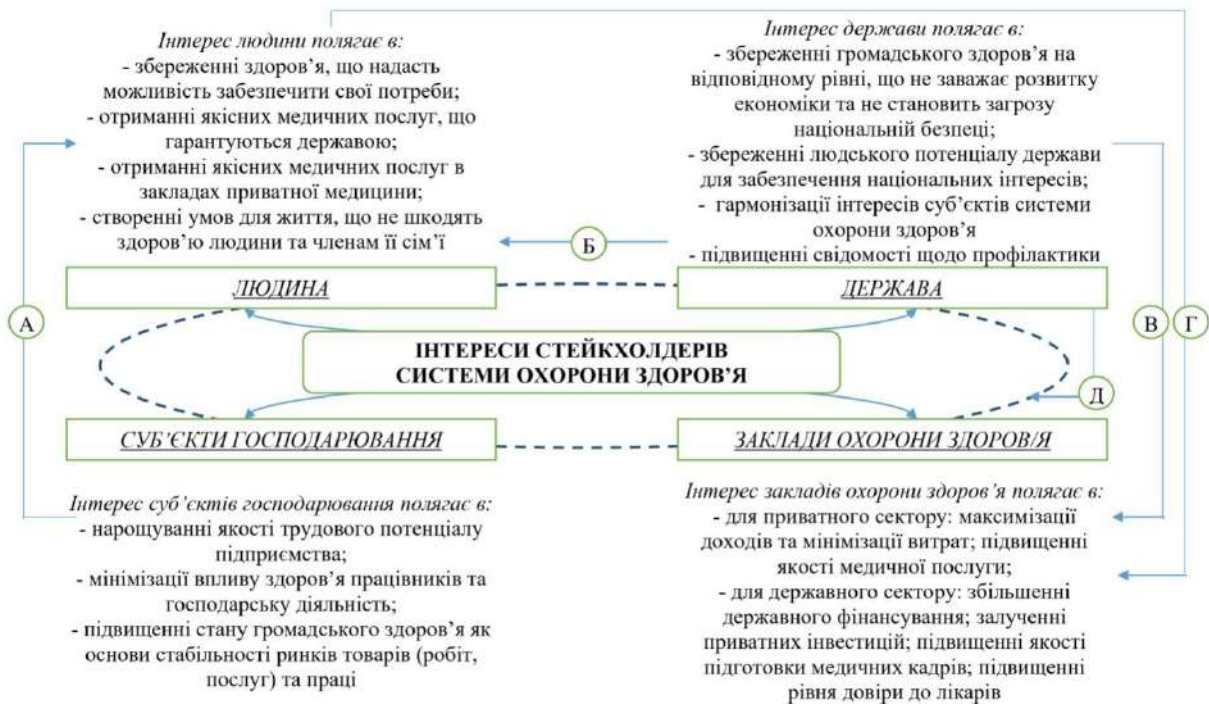
Складові інтересів зазначених стейкхолдерів представлено на рис. 1.

Відповідно до зазначеного основна функція держави полягає в налагодженні соціального консенсусу через врегулювання конфлікту інтересів. Сфера охорони здоров'я знаходиться на перетині інтересів більшості соціальних

інститутів, адже є інструментом забезпечення фундаментальної складової потреб людини.

Для врегулювання конфлікту інтересів між суб'єктами системи охорони здоров'я, держава має використати складний інструментарій державного управління та державної політики. Адже, в сучасних ринкових умовах господарювання, держава виступає не лише надавачем медичних послуг, через державні заклади охорони здоров'я, але й виступає регулятором ринку приватної медицини. В цьому і закладається складність власне процесів формування та реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я.

Державна політика має бути побудована таким чином, щоб врегулювати інтереси людини як носія індивідуального здоров'я, суспільства як носія громадського здоров'я, держави як носія національних інтересів та власне суб'єктів ринку приватної медицини. Досить важливим при розробці державної політики в сфері охорони здоров'я врахування ринкових механізмів та інструментів їх гармонізації із забезпеченням національних інтересів та гарантією забезпечення конституційного права людини на здоров'я.

Умовні позначення: А – становлять трудовий потенціал підприємства; Б – гарантує забезпечення виконання права людини на здоров'я; В – визначає форуми та межі функціонування закладів охорони здоров'я; Г – користуються послугами для забезпечення здоров'я; Д – держава покликана гармонізувати інтереси різних стейкхолдерів

Рис. 1. Зацікавлені сторони в системі охорони здоров'я

Відповідно до цього можна визначити наступні конфлікти інтересів, які можуть виникнути при формування та реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я:

- людина як носій індивідуального здоров'я. «Споживач послуг охорони здоров'я і дійсний носій позитивного результату медичної діяльності

(збереженого і зміцненого здоров'я) - конкретна людина. У зв'язку з цим виділяється така категорія як індивідуальне здоров'я. Самооцінка здоров'я пацієнтом виявляється через особисте відчуття бадьорості та відмінного самопочуття. Об'єктивно здоров'я виражається через встановлені медичними методами норми, параметри, показники функціонування фізичної основи та індивідуальної свідомості пацієнта при його зверненні за послугою до лікаря або при наданні профілактичних послуг (диспансеризація)» [4, с. 30]. Державна політика має врегулювати конфлікт інтересів в контексті наступних суб'єктних пар: «пацієнт – лікар»; «пацієнт – держава»; «пацієнт – заклад охорони здоров'я». Суб'єктна пара «пацієнт - лікар» є центром конфлікту інтересів а умови незадоволеності пацієнта отриманою медичною послугою, що може бути причиною як об'єктивних причин (стан здоров'я пацієнта, вчасність звернення за допомогою, екологічні умови та інші) так і суб'єктивні причини, а саме: професійність лікаря, лікарська помилка, дотримання лікарем протоколу, дотримання етичних принципів та інше. Важливе значення у врегулюванні такого роду конфлікту інтересів є державна кадрова політика в сфері охорони здоров'я. Конфлікт «пацієнт – держава» може проявитися у неспроможності держави (державної політики чи носія державної влади) забезпечити конституційне право людини на здоров'я. Конфлікт між пацієнтом та закладом охорони здоров'я може проявитися як в результаті конфлікту «пацієнт - лікар» так і в результаті неякісного обслуговування в закладі охорони здоров'я, або ж не відповідності вартості таких послуг їх якості, якщо послуга була реалізована приватним закладом охорони здоров'я. Врегулювання зазначеного конфлікту можливе через встановлення вимог до закладів охорони здоров'я як з позиції медичної частини так і з позиції фінансової або бізнесової. Причиною такого конфлікту між пацієнтом та державним закладом охорони здоров'я може стати низький рівень державного фінансування, що можливо уникнути при реформуванні державної фінансової політики в сфері охорони здоров'я;

- суспільство як носій громадського здоров'я. Суспільство в цілому поєднує в собі інтереси населення, а тому може виникати конфлікт «суспільство – держава». Сутність даного конфлікту може проявлятися як у низькій якості системи охорони здоров'я так і неспроможності держави забезпечити конституційне право людини на здоров'я. Якщо перший вид конфлікту пов'язаний із низькою ефективністю державних фінансової, кадрової, інформаційно-профілактичної та інвестиційно-інноваційної політик в сфері охорони здоров'я, то другий охоплює усю сукупність факторів, що може вплинути на стан громадського здоров'я, а саме: охорона праці, екологія, промисловість, природно-кліматичні умови.

Висновки. Вище представлене визначає, що державна політика в сфері охорони здоров'я має врахувати усі аспекти суспільного життя та відповідати

іншим видам державної політики, зокрема: екологічної, економічної, промислової та іншим. Важливе значення для державної політики є врегулювання конфлікту інтересів між інституційними суб'єктами системи охорони здоров'я як в частинні державної так і в частинні приватної медицини. В цілому державна політика в сфері охорони здоров'я має бути направлена на дотримання конституційного права людини на здоров'я та забезпечення національних інтересів.

Література:

1. Джемелінська Л.В. Економіка охорони здоров'я в системі охорони здоров'я // Проблеми та перспективи розвитку національної економіки. - № 13, 2014. - С. 25-31.
2. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генеза і перспективи розвитку : кол. моногр. / [кол. авт. ; упоряд. проф. Я. Ф. Радиш, передм. Т. Д. Бахтеєвої ; за заг. ред. проф. М. М. Білінської, проф. Я. Ф. Радиша]. – К. : НАДУ, 2013. – 424 с.
3. Швець Ю.Ю. Развитие методологии и инструментария мониторинга социально-экономической безопасности системы здравоохранения, Специальность 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством: экономическая безопасность (экономические науки): Дис. на соискание ученой степени доктора экономических наук. - Москва. – 2020.
4. Денисенко М.П., Долот В. Д. Здоров'я як економічна категорія. // Економіка та держава № 4/2017. - С. 29-31.

References:

1. Dzhemelinsjka, L.V. (2014). Ekonomika okhorony zdorov'ja v systemi okhorony zdorov'ja [Health economics in the health care system] // *Problemy ta perspektyvy rozvytku nacionaljnoji ekonomiky*. – Vol. 13.
2. Derzhavne upravlinnja okhoronoju zdorov'ja v Ukrajinі: gheneza i perspektyvy rozvytku [Public administration of health care in Ukraine: genesis and prospects of development]: kol. monoghr. / [kol. avt. ; uporjad. prof. Ja. F. Radysh, peredm. T.D. Bakhtejevoji ; za zagh. red. prof. M. M. Bilynsjkoji, prof. Ja. F. Radysha]. – K. : NADU, 2013.
3. Shvets, Yu.Yu. (2020). Razvitie metodologii i instrumentariya monitoringa sotsialno-ekonomicheskoy bezopasnosti sistemyi zdavoohraneniya [Development of methodology and tools for monitoring the socio-economic security of the health care system], Spetsialnost 08.00.05 – Ekonomika i upravlenie narodnyim hozyaystvom: ekonomicheskaya bezopasnost (ekonomicheskije nauki): Dis. na soiskanie uchenoy stepeni doktora ekonomicheskikh nauk. - Moskva.
4. Denysenko, M.P., Dolot, V.D. (2017). Zdorov'ja jak ekonomichna kateghorija [Health as an economic category]. // *Ekonomika ta derzhava*. Vol. 4.